

[#samenleving](#)

Schrijver Erdal Balci: benoemen dat je niet gelooft kan levens redden

Stine Jensen — 11 maanden geleden

[deel](#)[tweet](#)

Anno 2020 zijn de seculieren volgens het Sociaal Cultureel Planbureau voor het eerst in de geschiedenis van Nederland in de meerderheid (55%). Dat betekent dat ze niet in God geloven. Waar geloof je in als je niet gelooft? In deze serie voor *Brainwash* legt Stine Jensen die vraag voor aan denkers, schrijvers en filosofen. Waar bevinden zij zich op de seculiere meetlat?

Dit keer: schrijver en columnist Erdal Balci. Komend jaar gaat hij voor Human samen met regisseur Hester Overmars een documentaire maken, die gebaseerd is op een autobiografisch boek van zijn hand dat in februari 2021 verschijnt. Dat boek gaat over wat hij 'de grote vlucht uit Nederland om een Europeaan te kunnen worden' noemt. De grote vlucht heeft betrekking op zijn beslissing om net voor zijn dertigste Nederland te verlaten.

'Ik ging weg uit Nederland', zegt Balci, 'omdat ik had begrepen dat ik na een jarenlange strijd om onderdeel te worden van de Europese wereld de handdoek maar in de ring moest gooien. Zowel in de privésfeer als in de journalistiek kon ik niet ontkomen aan de tirannie van het paternalisme en was het onmogelijk om uit het hokje van 'allochtoon, Turk, moslim' te breken. Ik zocht mijn heil uiteindelijk in de seculiere, modernistische omgeving in Turkije. Verwestering is een zeer zwaar proces.

Daar heb ik mij ontpopt tot een Europeaan. Hier was het mij niet gelukt.'

Met welk geloof ben je grootgebracht?

'Ik ben opgegroeid met de soennitische islam. In Turkije, waar ik geboren ben, hield dat niks in, behalve dat ik culturele feestdagen vierde. Ik heb een seculiere opvoeding gehad. Turkije kende toen een linkse revolutionaire beweging. Ik ben in dat Turkije gevormd en heb nooit in God geloofd. Maar toen ik elf jaar was en in Nederland kwam, kreeg ik te maken met sociale druk. Ik had geen Nederlandse vrienden en ik werd meegezogen in een wereld van religie. Ik ging zelfs naar koranonderwijs. Mijn ouders werden ook meegezogen en gingen ineens vijf keer per dag bidden, naar Mekka, al die dingen. Ik heb mij losgemaakt van alle sociale druk. Het was een grote, eenzame strijd. In mijn geboortedorp Ardahan waren we minder met geloof bezig, en hier in Nederland wemelde het van de radicale gelovigen. Hoe kan dat?'

Nou, hoe kan dat?

'In Ardahan waren de nieuwe generaties volop bezig met seculiere vraagstukken, omdat ze hadden begrepen dat zonder het bevragen van religie geen uitweg mogelijk was uit de armoede en uit de religieuze gevangenschap waar hun ouders en alle voorouders in hadden gezeten. Daarbij konden ze terugvallen op de enorme dynamiek op de universiteiten en op het werk van verlichtingsidealisten binnen de overheid. In Nederland vielen de migranten uit Turkije in een enorm gat van onverschilligheid. Sterker nog, de Nederlandse overheid stimuleerde en financierde projecten om het religieuze leven van de migranten te versterken.'

Tekst loopt door onder de afbeelding.

Erdal Balci (foto: Najib Nafid).

Wat geloof je nu?

'Ik ben atheïst, maar met een grote liefde voor een filosoof als Spinoza. Spinoza heeft het vaak over God in zijn werk en zegt nooit dat hij niet bestaat. Maar door vaak te zeggen dat God natuur is maakt hij wel duidelijk wat hij denkt. Hij zet uiteen dat God geen wezen is met van tevoren bedachte plannen voor mens en dier, schrijft dat wat in de natuur gebeurt toeval is en is daarmee een atheïst. Maar zoals de schilders in de Renaissance religieuze thema's nodig hadden in hun werk om hun nieuwe manier van schilderen aan de man te kunnen brengen, zo gebruikte Spinoza het woord God als de schild van waarachter hij zijn geniale brein het echte werk kon laten doen.'

Is er een levensgebeurtenis geweest die jouw kijk op de betekenis van het leven heeft veranderd?

'Toen ik dertien was, kwam mijn zus om bij een treinongeluk. Zij was achttien jaar. Ik heb toen gebeden, omdat ik bang was dat ze in de hel zou komen. Tijdens de koranlessen was ik overstelpt met gruwelijke verhalen daarover. Toen heb ik mij wel afgevraagd hoe het nou allemaal zit. Veel later, toen mijn dochter ziek werd en leukemie kreeg, werd ik steeds gebeld door familie. 'We bidden voor haar! Doe niet te koppig, Erdal, bid mee!' Maar luister, als bidden zou helpen, dan zou dat betekenen dat er meer islamitische kinderen van leukemie genezen dan niet-gelovige kinderen.'

Zo is het niet. Ik heb toen in constante rouw geleefd, geleefd met de angst dat het mis kan gaan. Maar ik heb mij niet één keer tot God gewend, en het rationeel bekeken.'

Lees ook uit dit dossier

Schrijver Abdelkader Benali: ik wil mijn leven niet overgeven aan hogere autoriteiten

'Gelukkig is Deniz springlevend en gaat het heel goed met haar. Wat betreft rouwen in de seculiere wereld; een seculier mens leunt tijdens het rouwen op een eerlijke beschouwing van het leven en op de schoonheid van de liefde die mensen voor de dood met elkaar hebben gedeeld. Ik vind dat mooier dan de vlucht in sprookjes over de hemel en de hel. De seculier durft de confrontatie aan te gaan met de echtheid van het verlies en is in zijn afscheid en rouw echter.'

"Een van de grootste overwinningen uit mijn leven is dat ik mij zodanig heb ontwikkeld, dat ik mijn zoon niet heb laten besnijden. Ik weet uit eigen ervaring dat het een halve verminking is."

Als niet de Bijbel/Koran, welk boek zou iedereen dan moeten lezen volgens jou?

'Iedereen? Kon iedereen maar lezen! Spinoza is mijn grootmeester. In Turkije heb ik zijn denken ontdekt. Daar zijn de intellectuelen gek op hem, het is een grote naam. Ze zouden hem hier ook meer op een voetstuk moeten hijsen. Ik denk dat de Alevitische gemeenschap in Turkije het beste aansluit bij zijn ideeën, dat we straks na onze dood een druppel in de regen worden – dat soort gedachten. Daarnaast is voor mij niet zozeer alleen het lezen, maar vooral het schrijven een manier om alles te verwerken en overdenken.'

Wat is jouw morele houvast/richtsnoer in het leven?

'Moraal zit in de natuur, daar heb je geen religie voor nodig. Het gaat vanzelf. Er gaat veel mis. De mens is van nature niet goed, maar slecht, egoïstisch en onderdrukt anderen. Maar dan ontdekken sommige mensen dat als je gaat samenwerken, dat iets moois op kan leveren. Dat zijn de prettigere samenlevingen om te wonen, zoals in

Europa, waar een balans is tussen individualisme en samen.'

Is het belangrijk om te benoemen of uit te spreken dat je niet gelooft?

'Dat kan belangrijk zijn, want het kan levens redden. Een van de grootste overwinningen uit mijn leven is dat ik mij zodanig heb ontwikkeld als westerse Europeaan, dat ik mijn zoon niet heb laten besnijden. Ik weet uit eigen ervaring dat het een halve verminking is. Je hoort niet aan het lichaam van kinderen te zitten. Mijn familieleden wijzen het af, in hun ogen is het onrein, vies en fout, maar ik doe het niet. Ik zet dat ook op Twitter, omdat dit andere mensen tot nadenken kan zetten. Praten, discussiëren, dat is van groot belang. Toch moet je ook voorzichtig zijn, want het kan gevaarlijk zijn, als bepaalde groepen je ineens tot kop van jut maken.'

Over welke maatschappelijke ontwikkelingen maak jij je het meeste zorgen?

'Ik baal echt van het hele identiteitsgedoe. Dat is de Libanonisering van Europa. Daar zag je hoe een land kapotgaat vanwege polarisering, sektedenken, de stammenmaatschappij. In Duitsland was er onlangs een bestseller waarin gepleit wordt om niet te integreren, want dan word je 'te Duits'. Abdelkader Benali schrijft in *zijn column* 'Ik was niet woke genoeg voor deze discussie' hoe hij kritiek uitte in een panel op de 'eigen' cultuur en daarna werd afgebrand. In het centrum van Utrecht kan iedereen nu de azan horen, de oproep tot gebed. Nederland seculariseert, maar bepaalde groepen niet. Er komen steeds meer islamitische scholen. En Nederland doet er niets tegen!'

Lachend: 'Ze luisteren niet naar mij! Ik schrijf helemaal voor niets!'

Nu je er toch bent...

...hebben we een verzoek. Steeds meer mensen lezen de artikelen op brainwash.nl, zijn geabonneerd op onze nieuwsbrief en podcast, kijken en luisteren naar onze programma's op radio en televisie. Brainwash behandelt de grote vragen van nu. Om dat te kunnen blijven doen, hebben we jouw steun nodig.

We leven in een tijd van extremen. Een tijd waarin media vooral oog hebben